

Landskap: Södermanland Upptecknare: Anders Jönsson, Rådmansödra
 Härad: Abo " " "
 Socken: Rådmunda Berättare: _____
 Uppteckningsår: 1958 Berättarens yrke: snickare
 Född år 1868 i Vanstads m., Färs hud.

Biografiska uppgifter. s. 1-4.

Snapphanar. s. 2-3.

När den nya tiden kom till

bygden. s. 5-21.

LUF 73

Uppt. av snickare Anders Jönsson, Ravlundabro
född år 1868 i Vanstad

Folklivsinstitutet Lund.

M 16268:1. Luy 73

Ravlunda d 23.1.1957

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

Enligt upphovsersonen vill jag
göra en del anteckningar om min
"den nya tiden kom till Orten".

Innanför borde jag väl skriva om
"hur den nya människan kom till orten".
Jag är icke infödd här utan född
i Vänskeda i Töss härad d. 28.3.1868

Borde kanske först skriva om den orten.

Men därmed har nog Bygdeforsken
Anders Nilsson i Högsdale lämnat
så rikliga uppteckningar att det räcker.

På hans gravvärde på griftegården
utanför Vänskeda brygga står det:

Här vilar den store kunnaren av
bygdens och dess folks historia.

Bygdeforsken Anders Nilsson, Högsdale
o.s.v. Gravvärden har nog tillkennest på
initiativ av någon hembygdsförening
Anders Nilsson talade, eller skrev
gärna om Ripsdagsmannen
Anders Olsén, Skara Larssööd

Denne Anders Olseen var ofredess
Nilsson farfars farfar som hör
mormors farfar. Därav kan väl sägas
 släktskapen mellan mig och Anders Nilssen
 kan vara färre än jag och övade
 ett viss inflytande på mig och
 säkerligen har jag lärt en del
 av honom. Rikspärl 0.8.0.
 Min Mormor och hennes sambida
 talade ett språk som nu är fömligen
 glömt. Jag minns att hon kallade
 fönster; windue samt tjänare
 tjänstefolk Tångi, jag minns
 och att hon en gång talade om en
 av sin mans farfader eller egentligen
 förmoder. Det kan nog omställas
 så: min mors farfars mor att
 då hon en dag var ensam komma
 hem en Snapphane som med våld
 ville tilltaga sig varje handa
 (Snapphanen hade väl ingen annan
 fästsättning än soveri. Deras jordbruk
 och andra lantliga nödingar had sekt
 i förfall unles sprids bilden.)
 Kvinnan hade fått tag på en
 höftjuga med vilken hon förrvarade

så kraftig att mannen fick
sätta livet till. (jag har sett en
höftjuga från den tiden. Den var ej
lik de nu använda av amerikanska
modell utan tung och klumpig,
med hvä vitt skilda "horn" av 4 peck höt
smidesjärn. Om en man fick ett
slag därmed fia binnings var han
nog besegrad.) Smäpphanen begross
byxt och i stillhet i ett loga öde.
Om Präraphanens fått veta hans öde
hade de väl kommit manstarka
en annan dag. —

Elof Stoltz hade gjort någon arbets
forskning om Andraenum och bygts
hemman. Om flera av dem stod att
åbyggnaderna bränts av Präraphanen.

~~Om elof stoltz~~ dä var
åbyggdale men "utan väggar och tak".

Dessa beskrivningar varo, or jag nämner rätt,
på år 1785. Läjningarna hörde ha skett
samtidigt med den ovan omnämnda
stiden, vilken ägde rum i Djuröd
i Andraenums socken.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Jag var också född och uppfödd bland bönder och jordbruksar, och arbetade inom jordbruket men utan intresse och fullerhet därför.

Jag blev sedan handverkare; snickare, närmast mobelsnickare. Sånt visades i Ystad och sedan mer i Lund.

Med tiden kom jag så till Ravlunda för, som jag trodde, ett tillfälligt förerbete. Men kom så att stanna här. Jag, liksom en del andra, fastnade för landskapets och naturens skönhet.

Med tiden blev jag fastighetsägare och gifter mig med en kvinna som också kom från Lund, där hon visstads en längre tid, men var i hennes fader född. På landet.

Vi varo ubålningas och det var nästan allt nybyggande, men vi vände fast här och hade aldrig en allvarson konke på att vilja bo på annan plats.

Vi bodde ju i närhet av järnvägsstationen som också var poststation och nära den gamla byn med kyrka och skola. Det var också i närheten bussstation.

Men det var ju om orden jag skulle skriva. Det var ju om Roslunda i Albo härad. Där kom jag på Åren 1898. ~~Då var det platsen~~ ^{och} ~~på järnvägen~~
Ystad - Brösarp ^{motorvägen rätta ner till brant}. Det var fört järnväg
Brösarp - Degaberg o.s.v. till Kristianstadsb.
 Brösarps station ligger inom Roslunda sockenområde, berörande på kyrkogården.
 Då gick post med hästskjuts från depåöd
 Tranås till Brösarp två gånger i veckan.
 Så gick en brevbärare Brösarp - Kivik
 och aulanmärkt post i Roslunda post
 efterspårsby, där den hande hämtas.
 Järnvägen Ystad - Brösarp blev färdig
 och öppnades för trafik September 1901.
 Då kom ju post ett par gånger
 om dagen. Tidningarna kommo nu
 hit "färskå". Det varo så vitt jag minns?
 Ystads Allehanda, Kristianstads bladet,
 Krist. Läns tidning (ett fåtal) och Skånska
 Dagbladet och sedan den solhjälande
 Aurora om vilken en gammal man
 sa: Det är den bästa tidningen jag sett
 den skall jag ha så länge jag lever
 Här var redan däri en liten "Gäst-
 cirkel som hade ett litet bibliotek

Efter cirkelns upplösning, mest
genom dödsfall, lämnades böckerna
till skolan, där de förvarades i ett
skåp där jag sett dem. Där var
Sveriges historia och flera fortsetningar.
Uppfinnungs bok samt en del av
den tidens Skönlitteratur sätta ut
av August Blache m.fl. — Så var här
en liten sångförening under ledning
av kantor Fuhlin. Den var väl
mäst beprakta. — Då jag var
nykungen till märke jag mest
talsspeakelets egendomligheter.

Nu erinrar jag mig en egendomlighet
i uttalelet. När det sedes till exempel;
ell träd, bara ell hets o.s.v. utbreddes
eljedet så att det närmade sig u.

Tell enskake fall hörde jag all i st. fö
dessa sedes "hissé" och istför detta
"mitt". Det gick som i h. ex Carl XII:s
bibel teknes th och nu läses somd
hade nog en biktlang av h som
i detta fall framhäddi starkt.

När man varit här en tid märkte
men knapp speakelets egendomligheter.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

Om jordbruksutveckling har
jag ej mycket att omfatta då det
som förr antyfts, låg utanför mitt
intresse. Men ett fall kan
jag nämna: Det berör en del av
de framställda frågorna.

Det var ägaren till hemmanet i 8 mfl.
Rörlunda nr:8. Ola Nilsson, var en
i sitt gamla släkt. Trotsigen då
70 årig då jeg först hörde om honom.
Hon hade varit gift, men de hade
inga barn; han var nu enskild
och bodde ensam i gården. Som
sällskap hade han 3-4 gäss, hajar,
"gäsei", några skrycken far, ibland
några skrycken lamm och en röf
stor svart häst. Dessutom hade
han två skrycken kor, men de bodde ej
i gården utan gingo dock om sitt
på backerna och skölle sig före der.
De varo "brunmor" som aldrig salvoch
och aldrig lämnat någon mjölk
samt bettade sig hem illskne färvar.
Jeg såg dem ibland där de gick
på "Ola Nils backar"

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Jag hörde sägas om Ola Nilsson
att han på yngre dagar varit en
intresserad och företagsam jordbruksse
man som gärna prövade nya sätt
och nya driftsmetoder samt
varit intresserad av folkskolan.

Nu låt han hela egendomen bli
överväxt av gräs. Han och hästen
hjälptes åt att med stor mäda, plöja
en tiden fyrkant där det odlades
havre till hästens årsbehov.

De gräsbevuxna fälten innehade
han i "lotter" och hade auktion
därpå. Köparena fick själva omberga
skölden och hemforslingen därav.

Jag hörde att en sådan auktion
inbringande 1,400 kronor; en ej
förfärlig kontant medelinkomst på
ett sådant hemman. Den redde sig
gott därpå och fog livet så lugnt.

Efter sin härst åkte han omkring till
alika affärer och gjorde sina inköp
samt till en ölfuga i Mägleham där
han köpte en halva öl, till förtäring
på stället. Han sett så i god h

njot dörau samb av vad han
hörde och sag. Men ville gärna
veta vad som hänt omkring honom.

N
1
6
2
6
8

En gång var jag ute i sällskaps
med en äldre man. Vi träffade då
Ola Nilsson under en paus i plogtåget.

De hade ett livligt samtal om vad
som hänt den tiden. Var det så
nägen nyhet sade han: "Jäss, Jämede!"

(Detta uttryck hörde jag icke av någon
annan. Det var nog förr råll vanligt,
men molarbetades av plåtarna som
ansågo det som missbruk av Guds namn)

Ola Nilsson hade äldre tider hörts om
"krolleri" m.m. Det sades all när han
köpte till Kiviks marknad och kom
fram till platsen hörde han flera gånger
runt den plats där han ville ställa
sin vagn. Men han var en hedersman

En liten historia visar det. En min-
syster var gift med en lantbrukare i
Fränäs. En tjänsteflicka hos dem
hade sitt föräldrahem i en liten gård
i Anslunde. Hon berättade att en dag
kom Ola Nilsson från Röbbanet körende
dil och lämnade flickans moder

Ett hundra femtio Kronor och sade
 att de skulle hon ha fyra hon hege
 så liten lön då hon för många är sen
 tjänade hos honom. Sådant hänter
 ej alla dagar. Ola Nilsson hade
 en gång besök av Intendenten Karl
 Jr. Lund. Han fotograferade Ola Nilsson
 och sände då ett kort till Ola Nilsson.
 Denne sade då: "Jag tycker jag skulle
 kunna se lite bättre ut."

Omsider var hans historia slut.
 Någon ville besöka honom och fram
 honom ligga döende, eller redan död,
 genom hjärnblödning. Gården
 byggnader flyttades till Skeansen vid
 Stockholm. Jorden köptes av en
 lantbrukare i Rosendal vilken byggde
 en ny gård ett stycke ifrån där den
 gamla låg. Gården innehålls nu av en
 son till honom som fört köpte gården.
 Där är nu en temligen stor frukt =
 odling. Den ger bra på den lätta
 kalkhaltiga jorden. Från en bache
 säljs märgel till arbärdning.

FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforsk-
 ning vid Lunds universitet

Jag har ej hört mycket om vidskepelser
och "spökerier" här. Sänter hade nog
blöst bort bl.a. genen folkakolan.
Men jag hörde berättas om en gammal
man som hade ett litet arrendehus
i socknens norra del. Han var
mycket försiktig mot trolleri.
Han bar alltid på sig en bunt
svavelsticker (de vanliga ländsticker) och rökte sig därmed när han
ansåg det behövligt. Några pojkar
hade mått delta och prövade på
att lägga ett par pinnar i kors där
han skulle gå. När han kom dit
upptäckte han pinnar och mätte
räka sig. Hans hästar vanbrides
och visste maga. Det mätte berä
pa att någon förköllet dem. Men
som var den skefylige försökte han
på alla sätt uppröra. Någon
hade föreslagit honom att lösa
förkollningen genom att geva hästarna
litet havre var dag. Jag vet icke
om han vägde följa det rådet.

• FOLKLIVSARKIVET

Institutionen för folklivsforskning
vid Lunds universitet

Det var ej mycket jag har hörde
om spökesi o.s.v., men av en
gammal gummia som på äldre dagar
kem att ba här, efter att förr ha' boll
vid Kirch och ha' holl till förelärahem
invid Skenskeved, fick jag höra en
hel del om bäckahästen, "blesemarker"
och liknade. — Om folket handhande
av konfekter är ej mycket att berätta ty
de flesta hade ej mycket av den vare.
Vad de hade fövallade de med förstånd.
Tygmerket kan detta sägas om de äldre.
Pigor och drängar hade ej mycket att röra
sig med. — I bondshusmen fanns äldre
inredning. "Stugan" ett långt bord,
ibland med kalkstensstena, framför
en smal bänk med en vinisel i hävel
innanför råksören. (Bordssädesäde),
ett par stolar samb sköp ett eller
annat slag. När gården så fick
nya innehavare blev det ny inredning,
vanligtvis av enkelt slag. Klädedräkten
var enkel. Bondens dörror och prigor
hade på huvudet schal ett bill
höglidigheter av siden. Kanske omkr.
1925 var de allmänt habbar av denna form.

Kanske efter 1820-1930 varo flera
av böndernas söner, i enstaka fall också
dottrar, clever på folkhögskolor
eller lantmanskolor o. lanthus hålls-
skolor. (I Tomelilla, Hammarlöv eller
Önneslada.) Därigenom modernisera
landbruket även som andra förläroddas.

Raoulunda är en lugn och stilla ort -
utan bråskörande andringar.

Befolkingen är till största delen
van släkter som bott här i århundraden.
Men folkmängden minskas alltjämt.
På sista tiden genom att Skiftpolitiken
avfolkat ett stort område. Vid senaste
avskiftet var här bort 439 invånare.

Omkring seckeskipet var här c:a 800
Jag har fått en uppgift från 1877 där
var här 879 inv. På de sista 30 åren
är den här nog ingen emigrerat till U.S.A.
men desto fler till Malmö. Det
strömmar allt ungdomen. Vid sekesskipet
hade varje bonde ålmästare i dräng
och en piga ibland fler som växte
barn. Nu är det bara ett par gårdar
som har fönare, förslit! befråden.

FOLKLIVSARKIVET
Institutionen för folklivsforskning vid Lunds universitet

M. 16268:14.

Bondebefolkning är övervägande
konservativ (ej i politisk mening) gamla
seder och ordningar åttes och behållas.

Så även beträffande spritdrycker.

Folkbörna har sina "snapsar" och "gökar"
och bär dom med ära. Jag vet bara
tre eller fyra som blivit alkohol slaver

För nu nära 50 år sedan blev här bränneri,

men bönderna få ej därifrån annat än
drank samt vanligvis en god utdelning
praktie, en enstaka gång 75%. Detta
veta de var de kan sälja sotat köd.

Det är nu här rörl betydande frukt-
odlingar, kanske nu 300 tunnland
inom socknen. Endel hemligen nya,
som ännu ej lämnat någon vidare
skörd. — Det frågas om någon

person haft betydande inflytande i arbetet.

Det vore särskilt att lika det var?

Tingen nämnd och ingen glömd.
Sånn jag får väl drista mig att nämna
en eller kanske två, men det var nog
fler som stille och obemärkt odlade
och förbättrade sin jord, samt växte
och förbättrade sin djuruppsättning
och blev ett föredöme för grannar m.fl.

År 1868 öppnades Ormeslads folkskola
Detta hade nog med intresse följs av en
ungling som hette Anders Hansson, född 1864.
Fadern Hansslundarsson var en gammal rövande
släkt och modern Boel var en gammal, vänligförs
förmögen, borsteflicka från Tolånga i Förs härad
som har på något sätt fått veta att Anders
Hansson var elev i Ormeslad 1886, trotsat
även 1885, således då 28 årig.

Enligt Grundtvigs planering skulle eleverna
vara i aderhemsåldern. Men det var
väl icke så lätt att få ledighet från arbete
i hemmet för att försöka på något sätt nytt.
Han blev särskiligen en uppmärksam och
flitig elev. Hans första observerade verke
var att med stöd av gamla handlingsar,
till Revlunda kommun överföra den
s.k. Rungsrösen, Maglehemsora, vilken av
skönd anledning en längre tid tillhört
Björseps kommun. Sedan verkade han för
att järnvägen Ystad-Björsoys skulle byggas
och blev ledamot i dess bolagsstyrelse
Han hade en del att göra vid premiärinvigningen
för kor och hästar. Så verkade han för
byggande av bänner i Revlunda och blev
medlem i dess bolagsstyrelse.

Han verkade också för folkhögskola
i Hammenhög och var medlem i dess

styrelse. Dessutom var han med i alla
möjliga kommittéer, verkade ivrigt för

andelsaktiebolag i Tomelilla och var med i

dess styrelse. Jag minns mig ej mer,^{*} men
det är nog icke allt. Han var mycket

kunnig och duglig, men knappast i
vanlig mening, populär.

Han hade nog från ungdomen drömt
om att bli riksdagsmann. Det blev
han också, men föst vid omkring 80 års
ålder. Han stod som suppleant till
Första Riksmötet och fick för ett halvår
rycka in efter en avlidna ledamot.

Här var han en äldring bland yngre
ungdomar. Det led mot elektet och
hans verksamhet. Han lade varil
på något föreningsmøte, då fullt
livaktigt, men under nästan slökande
livslägen ...

Jag får kanske också omnämna
en bekant kommate man m.m.

Det var Anders Hanssons granne,
boende likasem han på № 20 Karlaväg.
heminrättaren Per Olsson, också han.

* d.l. var också landskingsman.

1916-26-8-16

av en gammal bondesläkt i Rosslunda.
Han var besläktad med författaren
Ola Nilsson, och bröder till Kaptenen
i Bräcke, J. Alinder vars sönar
varit riksråd i Närke i Leend.

Per Olson var i många år ordförande
i kommunalstämme, kommunal nämnd
o branschsnämnd och nästan alla
nämnder och kommittéer i den lokala.

Dessutom anlitades han som
bordelningsman och auktionsförrådare
samt ofta som rödgivare i legpigor.
En hans son blev hans efterträdare
i kommunal förvaltning. En
rävlandason är också den bekante
Folkhögskolläraen Per Gudmundsson.

— Så frågas också om det fanns
någon sykjhjälpsförening. I stedet
av 1800-talet bildades ofta mönster från
Stockholm av sida förening vilken verkade
tills större organisationer på området
ersatte den. — Så frågas om "begränsningar".
De förekommer ej i gammal ordning, men
på senare tid har ibland varit sammankallningar
angående försäljning av del av "samfällig"
jord. Äldermannszonen i gammal tid

Förberedning af. Under de sista
50 åren har blott en fånget blivit ombyggt
på fjärden. Byns gamla handlningar
förföras hos äldermannen d.v.s. Gottfrid
Gummesson, som intresserar sig särskilt
därför, att han är en gammal Roselundare
bortsläckt, besläktad med den förm
amtskivne Ole Nilsson.

Med järnvägen kom också en nyhet
 till orten: Fackförenningar. De anställda
 arbetarna, ej alltid stationsföreståndarna
 varo medlemmar i "järnvägens manna förbundet".
 och därmed även Socialdemokrater.
 De ha' tillammans med andra arbetare
 nu bildat: Roselunda socialdemokratiska
Arbetsarkommunen. Det tillstållt bid
 att få särskild represarantefrihet i
 normalfullmäktige och liknande
 institutioner utan att vara revolutionär.
 Utmeklinger är så att varje politiskt parti
 vill være representerat i fullmäktigetet.
 Inga renodlade Kommunister finnas här.
 Det frågas också om Moraluppfördrag.
 Kyrkliga bruk, Väckelseörelsa o.s.v.
 Om detta är ej så mycket att skriva.
 Inga vilda sanna ändringar här.

Beträffande gamla bruk, förekomranda
här kan nämnas: "Majsgungning" har
också förekommit här hela tiden, kanske i mindre
grad på detta tider. — Ell annat gjort
bruk här är: fändande av blossjor
hjälteerna käller före Kristiherrn melsföd-
dog. Detta borde vara enastående för

Albo härad. (Någon tid ristades jag

enom Tegelstads härad. Där hörde jag

talsom "blossanden" i Albo härad.

Om detta bruks uppkomst och mening:

vet jag ej mycket. Någon gång hörde jag

att det var till "minne av en seger". Nog,

har det i Skåne förekommit både strid

och seger mellan dansket och svenska.

Men det är mera troligt att denne seger

var i Knäpphanes tider. Han hade väl

lyckats avvisa ett angrepp av en grupp

Knäpphaner som ännu hörja här likt dem

en gång, för eller senare, i dudrarenum, om

vilket jag förut skrivit endel.

Bruket fortfarver ännu, fast något

avmattet. — Så förgades också om:

Kyrkliga ordningar av O. S. V.

Också på det området där det legat

och låg samb hin väg.

M. 1
16268
Hör här nog, för det mesta, varit
nifiska och dugliga präster.
Vid cekelstiftet var i nom poeknen
åtminstone två baptister samt två
eller tre skick till mormoner, två kvinnor
och möjligen en gammal man. Detta sekter
ha trogen varit verksamma här fra
80 eller 80 talen. Iusförhåll, i gammal
form: förekomna vid cekelskifte, men
upphörde ungefär 1910. Likaså med
moderskyrkotagning. Kyrkväckelsen
"ringaren" hade satt upp en kollektbössa
för dennes räkning. Den är nu borta.

Deltagandet i söndagenes gudstjänst
var i cekelsbörjan allmänt. Då den
tjänstefolke och annan ur dem deltog
Deltagandet har starkt avtagit, men ej
helt upphört. Deltagandet har många
orsaker, somliga ej helt kända. En är
möjlig: socialismens framväxande. —

Socialismen är väl i sig själv ej kirkoskifflig,
trottem finns vissa berörningspunkter, men utvecklingen
har fört schemat: präkförening medelst > socialist
> ateist. Socialismens generalissima här
var fullkomlig 80 talist och ateist innan han
fick beröring med socialismen och var det genast.

Det var nog av veneration för hären
som ateism o.s.v. földe med.
Men det blir väl ej så alltid. Tavisa
skymtas omväxning, men också ej hären.
Till oögonen och obemärkta arter härra
hissströmmejorna vägor efterläpade
och negat domrade.

Häradsgrenen är bestända, men
ej spärrede. Jag har fört nämnt att
min mor hade släktförfäder i Albo.
Och min far som kom till Färjs härad
nämnd från Herrestads härla hede
släktförfäder i Albo. **FOLKLIVSARKIVET**
Institutionen för folklivsforsk-
ning vid Lunds universitet

6268:21.

Du misse fälders hembygd,
du är mig alltid kär!

And. Jansson
mickare
f. 1868 i Väststad, Malmöhus län
adr: Revlandabro

Inlämnat av fil. kons. Jan Wilsson i
samband med dennes egna uppteckn-
ningar 11.12.1958.